

Виховна година - реквієм: «Пам'ять серця»

Мета:

- На основі історичних знань про голодомор 1932-1933рр. в Україні визначити масштаби трагедії українського народу та уроки історичної правди, як процесу оновлення та очищення народної пам'яті.
- Виховання в учнів етнонаціональних, полі культурних, загальнолюдських цінностей, як основи формування громадянина – патріота України.
- Формування та розвиток історичної пам'яті поколінь.

Матеріали та обладнання: Малюнки, присвячені голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні. Ілюстративний матеріал. Тематична виставка літератури «Дослідження голодомору 1932-1933рр. в Україні та світі».

Форма проведення: Виховний захід-реквієм.

Використана музика: упродовж заходу звучить В.Моцарт «Реквієм», пісня О.Білозір «Свіча», відео <http://www.youtube.com/watch?v=Tjkxhc86IK4>

На дошці написи: *Житть стало лучше, Житть стало веселей!*

(Й.В. Сталін)

...а онде під тином

опухла дитина, голоднеє мре...

(Т.Г. Шевченко)

Вступне слово вчителя.

Багатоміліардна історія українського народу – це насамперед літопис життя і смерті народу – великомученика, доля якого була досить лиха. Історія народу – бездонна, невичерпна криниця духу, мудрості, перемог і страждань. Кожен народ, якщо він народ, має власну історію.

Учень: Страшні тридцять роки ХХ століття.

Людям довелося пройти через зраду країни, близьких, злидні й постійний страх. І сьогоднішня наша розповідь – про голодомор 30-х років.

Жахливо, що за гаслом «Наздоженемо і переженемо» стояла смерть мільйонів. Села стали експериментальною зоною. Це був експеримент за право на життя українського народу. Жили за законом джунглів: виживає найсильніший. У світі немає іншої країни, де кожний метр землі покритий безіменними могилами. Хрестів над ними не ставили – не встигали. До цвинтарних книг імен не вносили – в живих не було сил.

Учениця:

Ти кажеш, не було голодомору?

І не було голодного села?

А бачив ти в селі пусту комору,
З якої зерно вимели до тла?
Як навіть вариво виймали з печі
І забирали прямо із горшків,
Окрайці виривали з рук малечі
І з торбинок нужденних стариків?
Ти кажеш, не було голодомору?
Чому ж тоді, як був і урожай,
Усе суціль викачували з двору,-
Греби, нічого людям не лишай!
Хто ж села, вимерлі на Україні,
Російським людом поспіль заселяв?
Хто? На чиєму це лежить сумлінні?
Імперський молох світ нам затуляв!
Я бачив сам у ту зловісну пору
І пухлих, і померлих на шляхах.
І досі ще стоять мені в очах...
А кажеш – не було голодомору!

Учень. Пам`ять –нескінченна книга, у якій записано все: і життя людини, і життя країни. Та багато сторінок у нашу історію вписано кривавим і чорним. Особливо вражаючи сторінки, де смертельним шрифтом викарбовано слова: голод, голодомор.

Трагічна пам`ять про голодомор –то як чорний, незглибимий колодязь, у який, можливо, і не хотілося б заглядати, бо ж побачимо себе далеко не такими, якими б хотіли побачити.

Але мусимо подивитись в цей колодязь чесно, нічого не приховувати, аби очистити власні душі від скверні, самовисповідатись і покаятись аби не повторилося найстрашніше за всю історію України. Штучне, насильницьке винищення людей.

Учениця. «Стіни плачу»

Не звільняється пам`ять. Відлунює знову роками
Я зітхну... Запалю обгорілу свічу.
Помічаю: не замки – твердині, ні храми –
Скам`янілий чорнозем – потріскані стіни плачу.
Піднялись, озиваються в десятиліттях
З даліни, аж немов з кам`яної гори
Надійшли. Придивляюсь: «Вкраїна, ХХ століття»
І не рік, а криваве клеймо: «тридцять три».

Учень. Тож перегорнемо скорботні сторінки достовірної народної пам`яті.

Відео «Голодомор 32-33 років в Україні» - © ТРК 41 Канал.mp4

Вчитель.

У 1932 р. погодні умови склалися сприятливі і хліб, слава Богу, вродив, українці, працюючі люди, не полінувались зібрати його. Але становище у країні було катастрофічним. Тому партійно-державна верхівка під керівництвом Й. Сталіна прийняла холоднокривне рішення: вийти з кризи шляхом конфіскації запасів зерна у хліборобній галузі. За кілька місяців селяни залишилися без продовольчого, фуражного, насінневого фондів.

Представники місцевої влади організовували у селах спеціальні бригади, які вимагали від кожного по мішку зерна, в разі непослуху селянам загрожувало позбавлення волі строком десять років. Це був розбій, свідомо спрямований на фізичне винищення селянства.

Колективізація, розкуркулювання, денаціоналізація, геноцид... Внаслідок повного виснаження організму від голоду вмерло 12 мільйонів, було вивезено до Сибіру, на Урал, у райони Крайньої Півночі - 3 мільйони осіб. Злочин, здійснений під час голодомору в Україні, був злочином проти людства.

Голодомор мовою фактів

Складовими політики Голодомору були:

- Насильне вилучення всіх продовольчих припасів

(Читають учні).

9. Учень.

Липень 1932 р. – влада ухвалила завідомо нереальні до виконання плани хлібозаготівель;

10. Учень.

Серпень 1932 р. – прийнято закон "Про п'ять колосків", за яким засуджували навіть дітей, які збирали колоски пшениці на полях;

11. Учень.

Листопад 1932 р. – запроваджено натуральні штрафи, що означало вилучення всіх харчів у селян;

12. Учень.

Грудень 1932 р. – примусово вивезено із колгоспів усі фонди, в тому числі і насінневі.

Учитель.

Блокада мешканців окремих територій та всієї України:

(Читають учні)

13. Учень.

Листопад 1932 р. – в Україні запроваджується система голодних гетто – ”чорних дощок”. Занесення на 2чорні дошки” колгоспів, сіл і цілих районів означало їх повну ізоляцію, вилучення всього продовольства, заборону ввезення, будь-яких товарів та інші жорстокі репресії, що було рівнозначним смертному вироку їх мешканцям. Всього на ”чорну дошку” було занесено до третини сіл України;

14. Учень.

Січень 1933 р. – забороняється виїзд за межі України. Відповідно до директиви Сталіна території УСРР і Кубані, в той час переважно заселеної українцями, були оточені збройними законами для блокування виїзду селян ”за хлібом” в інші регіони. Таких заходів більше ніде і ніколи не застосовувалося в СРСР.

Учитель.

У той час, як від голоду умирали мільйони українців, влада продовжувала вивозити зерно за кордон. Також в Україні у той час на повну потужність працювали спиртзаводи, які переробляли зерно на горілку, що йшла на експорт.

Учень.

*То був страшний навмисний голод.
Стріла була така нищівна.
Щоби згромадити стодолу
Колгоспної катівні.
То був страшний навмисний злочин.
Такого ще земля не знала.
Закрили Україні очі.
І душу міцно зав'язали.*

*Сліпу, пустили старцювати...
Луна ще досі в оболонях.
Здичавіла вкраїнська хата
На березі своїх агоній.
Глуху, заставили мовчати.
А то би світ втопивсь в Славуті.
Як божевільно їла мати
Свою дитиноньку майбутню.
Мерцями всіялося поле.
Ні хрестика і ні могили.
То був такий навмисний голод.
Чи, Боже, й Ти вже був безсилий?*

Учень.

Голод був нестерпним. Виснажені, маленькі рученята у передсмертній молитві звертались до Бога, просили хліба.

*Сині пальчики простяг до хліба
І стиснув його, неначе скарб,
І усмішка пригасила ніби
На чолі жорстоких злиднів карб.
Впав навколішки близенько грубки
І на мить забув про дні тривоги,
А з очей, з усміхненої губки
Усміхався зголоднілий Бог.*

(Н. Мудрик-Мриц)

Вчитель.

Люди пухли від голоду, вимирали цілі села. Наступила голодна зима. Хліба не стало вже до Нового року. Голодуючі сім'ї їли кукурудзяні качани, стебла, просяне лушпиння, стручки акації, сушену соломку, трави, гнилі кавуни і буряки, а також м'ясо домашніх тварин і дохлих коней.

Учениця.

Нестерпне горе, біль і розпука матерів, які у відчаї страчували своїх дітей. Так, за спогадами очевидців, жінка помила дітей, натопила маковинням, закрила лядку, «і до ранку всі діти померли».

Учень.

У той рік зазімали зозулі,
Накувавши знедолений вік.
Наші ноги розпухли узули

В кирзаки-різаки у той рік.
У той рік мати рідну дитину
Клала в яму, поклавши на бік,
Без труни, загорнувши в ряднину...
А на ранок — помер чоловік.
І невтому, трудягу старого
Без хреста повезли у той бік...
І кістьми забілили дороги
За сто земель сибірських, сто рік.

Учениця.

В жахливий час зникає раптом жах
Аби не збожеволіти завчасно!
Збирає Пам'ять на гірких полях
Людську зневагу, що вродила рясно!
І каменіє з нелюдського страху!
Куди не глянеш – скривджені мерці.
А як же ті живі?! Під смертним дахом.
...На цвинтарі розкажуть чебреці
Та цвинтарів якраз-то і нема.
...Ні сповіді, ні навіть домовини.
Без тризни поховала всіх зима.
Ніхто, ніде – і кущика калини.
І півстоліття правдоньки – ні з вуст.
Чи, Господи, то не страшна крамола?!
Та ж мусить скрізь дзвонити Златоуст,
Щоби не повторилося ніколи!

Учень. Під кінець 1932 та на початку 1933 року селянство вже не мало ніяких харчів, а спеціальні загони забирали не лише останнє зерно, але і печений хліб, крупу, квасолю, картоплю, горох, насіння для сівби овочів, навіть насіння квітів. Виймали з печей зварену пісню страву: борщ чи кашу - і розхлюпували по долівці. Селяни ховали торбинки із зерном у колиски немовлят, розсипали на печі, прикривали рядном і садили згори дітей, закопували залишки зерна у землю, затоплювали у криницях. Але все це пошукові загони знаходили...

Учениця.

А ось яким було меню того страшного лихоліття, завдяки якому українці виживали. Меню відтворене на основі спогадів свідків того старшого голоду:
Хліб, до складу якого були висівки проса та гречки, замішані на воді.

Відварена дерев'яна стружка, обспебена з барильця, в якому колись зберігалось сало.

Випарені в казанах старі кістки тварин, шкіряне взуття та підошви.

«Млинці» з кропиви, каша з іншого бур'яну.

Кінський гній, бо в ньому інколи були цілі зерна пшениці.

Делікатесом були жолуді, слимаки.

(Дітям пропонується скуштувати млинці, інгредієнти яких висівки, липовий цвіт, березові бруньки, кропива)

Учениця. У селах люди поїли всіх котів, собак, ловили диких птахів, пацюків, ховрахів, пробували їсти порожні качани від кукурудзи, переварений гнилий бур'ян, клей з дерев, але це не рятувало. Люди додавали в їжу тирсу, почали пухнути і вмирати з голоду. Почалися випадки людодїства. Деякі збожеволілі сім'ї поїдали своїх найменших діточок, щоб вижити самим. Навесні 1933 року зареєстровано 10 тисяч судів над людодїдами.

А тисячі пудів хліба пріли, гнили на сусідніх з голодуючими селами залізничних станціях та елеваторах під пильною охороною міліції.

Учень.

Зерно у купах пріло під дощем.

Кудись у море, в безвість, за границю.

Щоб насадити скрізь цей наш едем,

Немов виріскуючи із криниці,

Переливаючись рідким вогнем

Текло струмками золото пшениці.

Ми тільки бачили той тьмянний блиск,

На горлі ж ми відчули пальців стиск.

Тоді дурні Грицьки і Опанаси

Вмирили, як у зливу комарі.

Тоді по селах їлось людське м'ясо,

І хліб пекли з розтертої кори,

Дивились голодні діти ласо

На спухле тіло вмерлої сестри.

Так ми, хоч і покинули печери,

В двадцятім віці стали людоджері.

(Ю.Клен. "Прокляті роки")

Учень. А ось які свідчення залишили про страшні роки ті, хто пережив голод.

(Учні читають свідчення очевидців).

5. Учень.

” У 1933 році померла моя сестричка..., їй було лише три роки. Вона не кричала, не вередувала, а лише тихо просила їсти...”

Микола Піскун, 1926 р. н., смт. Сиваське, Херсонська область.

6. Учень.

”Корда мне было 12 лет, осудили за колоски меня маленького на 5 лет к тяжелым работам. Мама пухла вместе с сестрой и умерла на моих глазах. Одно спасенье: мыши наносили в норки запасы, землей обворачивали их в круглых кучках, а мы уже ее раздалбывали зимой и забирали эти запасы”.

Петро Оливка, 1921 р.н., смт. Петропавлівка, Дніпропетровська область.

7. Учень.

Голод почався ще у 1932 р. Врожай був непоганий, але увесь хліб намолочений забрали під мітлу... В поле нікому було виходити, люди мерли, як мухи... за день вмирало до 20 душ. Не було кому ховати”.

Іван Приступний, 1916 р.н. с.Єгорівка, Одеська область.

8. Учень.

А мені згадався 1933-й ”То ж таки був геноцид! Пів – Сухої виморено голодом за одну весну. Сім'я Булата – коваля, де діти старші поїли менших... А ті мої товариші-однокурсники Киселі, що незрівнянні успіхи виявили в математиці, - сьогодні в школі були, а на завтра вже не прийшли: померли обоє. А торгсини, Галещинська біофабрика окороки відправляє на експорт... Ні, то довічний Сталінів гріх, злочин, якому ніколи не буде виправдання...”

Письменник Олесь Гончар, 1918 р.н., щоденники, запис від 23.08.1980р.

Учениця. Опухлі діти і дорослі чорними тінями ходили вулицями сіл, по звалищах у пошуках чогось їстівного - і падали на землю мертвими. Багато дітей на берегах річок варили у казанках моллюсків, різних черепашок, щоб утамувати голод, їли щавель, лободу, видирали гнізда птахів, зривали на полях недозрілі колоски, вилущували зернятка посинілими ротами. Масове вимирання селян відбувалося якраз навесні.

Вчитель. Села вимирали тихо, благаючи хліба. Виснажені, напівживі жінки пекли перепічки, замішані на тирсі, товчених жолудях, ліщинових сережках. Та з кожним наступним днем ставало все скрутніше і голодніше. В пошуках можливого харчу люди йшли із села в міста. Бодай лущину від картоплі знайти, бодай крихту хліба. Бодай.

Учень.

Ні труни, ні хрестів,
І не тризни!
Прямо в яму.
На віки віків!
Чорна сповідь моєї Вітчизни
І її затамований гнів.
Ні віночка, ні навіть барвінку...
Наче падалиць – під вітрюган!
То причастя твоє, Українко.
Українцю, то твій талісман.
...А мої дочки тай по куточках
Стогнуть і досі .
Биті і босі.
А мої дочки – вічні вдови.
Їхня родина – доля тернова.
Гей, Україно...
Де ж українці?
Мати чекає вісті от сина.
Гей, українці, де ж Україна?!

Учень. А пішли ж найкращі, несли в могилу найкоштовніше, щоє в нації, - гени розуму, здоров'я, досконалості фізичної й духовної, гени милосердя й справедливості, людяності і відваги, всіх мислимих людських чеснот і талантів.

Учениця. Тяжко повертав собі народ України духовне здоров'я. Жадане й драматичне його очищення, радісне й гірке його воскресіння. Надто багато позаду могил. Надто великі втрати. І тільки правда здатна зняти наслідки шоку, заподіяного епопеєю насильницької колективізації та голоду, розкріпачити волю людей. Тільки виповівши минулі страждання, викричавши давній біль, крок за кроком пройшовши заново хресну путь своєї далекої і близької історії, віднайде себе наш народ, гідний прекрасної долі.

Учитель.

Отже ти вже знаєш, що 1932-1933 роках в Україні був страшний штучно творений голод, під час якого померли мільйони українців. Чого так і

називають – Голодомор. Твоя родина теж, мабуть, постраждала від голоду. Розпитай батьків, бабусю з дідусем, кого з твоїх родичів забрав голодомор.

«Сімейні хроніки» - заведи зошит з такою назвою. Запиши у ньому всіх своїх родичів: живих і тих, хто помер (зазнач дати народження і смерті) – намалюй родинне дерево. Роби у зошиті нові цікаві записи про родину. Це буде твоя пам'ять, пам'ять твоєї родини. Сімейні хроніки пишуть у всьому світі.

Дівчина

О, як же ти не вмерла, У країно,
Бо скільки ж то зловісницька мета
Звела людей, приречених безвинно, —
Й ніхто за це ні в кого не спитав.
Чому, чому, чому, чому
Гонили правду у тюрму?
Чому від голоду вмирали?
Чому церкви поруйнували?
Чому так знищили багато?
Чому не судять винуватих?

Вшануймо їх пам'ять хвилиною мовчання. *Запалення свічки.*

Звучить пісня О. Білозір «Свіча». Діти виходять зі свічками в руках і шикуються у вигляді журавлиного ключа.